

УДК 378.4.091.33

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/166-20>**Зрибнєва І. П.**кандидат економічних наук,
доцент кафедри маркетингу, інновацій та регіонального розвитку,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича**Zrybnieva Iryna**

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ІНТЕГРОВАНОЇ СЕРЕДНЬОЗВАЖЕНОЇ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Управління конкурентоспроможністю підприємства стає все більш важливим в умовах ринкових відносин і на сьогодні є запорукою успішної підприємницької діяльності. Особливого значення набуває оцінка рівня конкурентоспроможності кожного окремого підприємства. В даній статті автором запропонована інтерпретація інтегрованої середньозваженої оцінки конкурентоспроможності інноваційного підприємства. Автор вважає, що найбільш правильно розраховувати і оцінювати зміни конкурентоспроможності того чи іншого суб'єкта інноваційного підприємства з урахуванням динаміки середньозваженого показника. При цьому оціночну інтерпретацію підсумкового значення рівня конкурентоспроможності суб'єкта інноваційного підприємства підсумкове значення оцінювати як позитивне, при знижувальній динаміці – як негативне).

Ключові слова: інтерпретація, оцінка, конкурентоспроможність, алгоритм, методика.

INTERPRETATION OF THE INTEGRATED WEIGHTED AVERAGE ASSESSMENT OF THE COMPETITIVENESS OF INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP

Managing the competitiveness of the enterprise is becoming increasingly important in market relations and today is the key to successful business. Of particular importance is the assessment of the level of competitiveness of each individual enterprise. In this article, the author proposes an interpretation of the integrated weighted average assessment of the competitiveness of an innovative enterprise. The author believes that it is most correct to calculate and evaluate changes in the competitiveness of a subject of innovative entrepreneurship, taking into account the dynamics of the weighted average. In this case, the evaluative interpretation of the final value should be carried out in the dynamics for many periods (respectively, with increasing dynamics of the integrated indicator of the level of competitiveness of the subject of innovative entrepreneurship to assess the final value as positive, with decreasing dynamics – as negative). Socially oriented indicators that characterize the competitiveness of the subject of innovative entrepreneurship, on the one hand, allow to assess the ability of the subject to create optimal working conditions, and on the other hand, demonstrate the level of social responsibility of the subject to society. Competitiveness of the subjects of innovative entrepreneurship in the social aspect, we consider through indicators: increase of intellectual capital – this indicator allows to estimate ability of the subject to capitalize organizational knowledge and subsequently to transform them into competitive advantages; cost of jobs created – this indicator allows you to assess the effectiveness of employees and the feasibility of creating these jobs; labor activity of employees – this indicator allows you to assess the extent to which employees are motivated to effectively perform their immediate duties; efficiency of social investments – this indicator allows you to assess the effectiveness of investing in the social sphere and the feasibility of investing in staff development.

Keywords: interpretation, estimation, competitiveness, algorithm, technique.

JEL classification: C13, C61

Постановка проблеми. Зважаючи на дослідження в сфері оцінки конкурентоспроможності інноваційного підприємства, на сьогодні не існує єдиного підходу до розрахунку і оцінки зміни конкурентоспроможності того чи іншого суб'єкта інноваційного підприємства.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню інтерпретації інтегрованої середньозваженої оцінки конкурентоспроможності інноваційного підприємства приділили свою увагу такі науковці як: С. Валдайцев, Л. Водачек, О. Водачкова, П. Еліот, Г. Ковалев, Ю. Морозов, З. Румянцева, Б. Санто, А. Стрікленд, Б. Твісс, А. Томпсон, Е. Уткін, Р. Фатхутдінов, Й. Шумпетер, Ю. Яковець, вітчизняні науковці: О.І. Амоша, Ю.М. Бажал, Л.К. Безчасний, В.І. Бойко, А.М. Бузні, В.М. Гесць, М.В. Гладій, В.І. Захарченко, О.В. Крисальний, В.І. Ландик, І.І. Лукінов, С.М. Покропивний,

П.Т. Саблук, Л.І. Федулова, М.Г. Чумаченко, О.М. Шестопаль та інші.

Мета статті. Здійснити аналіз конкурентоспроможності суб'єктів інноваційного підприємства та інтерпретацію інтегрованої середньозваженої оцінки конкурентоспроможності інноваційного підприємства. В результаті дослідження розробити власну методику оцінки конкурентоспроможності суб'єктів інноваційного підприємства.

Виклад основного матеріалу. Запропоновано оцінювати конкурентоспроможність суб'єктів інноваційного підприємства з точки зору трьох груп показників (соціально, економічно, технологічно орієнтованих).

Соціально орієнтовані показники, що характеризують конкурентоспроможність суб'єкта інноваційного підприємства, з одного боку, дозволяють оцінювати

можливості даного суб'єкта до створення оптимальних умов праці, а з іншого боку, демонструють рівень соціальної відповідальності даного суб'єкта перед суспільством. Крім цього, соціально орієнтовані показники дозволяють зрозуміти, наскільки ефективно в рамках управління діяльністю суб'єкта інноваційного підприємства здійснюється робота з персоналом, тобто соціально орієнтовані показники дають непряму оцінку здатності суб'єкта інноваційного підприємства використовувати когнітивні ресурси.

Конкурентоспроможність суб'єктів інноваційного підприємства в соціальному аспекті, нами розглядається через показники: приріст інтелектуального капіталу – даний показник дозволяє оцінювати здатність суб'єкта капіталізувати організаційні знання і згодом трансформувати їх в конкурентні переваги; витратність створених робочих місць – даний показник дозволяє оцінювати ефективність трудової діяльності співробітників і доцільність створення даних робочих місць; трудова активність співробітників – даний показник дозволяє оцінити, наскільки співробітники мотивовані на ефективне виконання своїх безпосередніх обов'язків; ефективність соціальних інвестицій – даний показник дозволяє оцінювати результативність вкладення коштів в соціальну сферу і доцільність інвестицій в розвиток персоналу.

Економічно орієнтовані показники дозволяють оцінювати здатність суб'єкта інноваційного підприємства комерціалізувати новачі, іншими словами, дана група показників характеризує і ціннісну, і вартісну успішність функціонування і розвитку даного суб'єкта. Здатність суб'єкта приносити прямі економічні вигоди, а також формувати непрямі економічні вигоди означає наявність в системі і структурі управління діяльністю даного суб'єкта ключових компетенцій і володіння конкурентними перевагами, які складають конкурентний потенціал організації. нами виділено такі основні економічні аспекти конкурентоспроможності суб'єктів інноваційного підприємства: результативність створення доданої вартості – даний показник дозволяє оцінювати здатність суб'єкта постійно нарощувати додану вартість за рахунок експлуатації всіх ресурсів і в першу чергу когнітивних ресурсів; інвестиційна привабливість – даний показник характеризує здатність суб'єкта (в рамках його основної діяльності) бути значущим об'єктом вкладень для потенційних інвесторів (стратегічних або інституційних); затребуваність продукту ринком – даний показник дозволяє оцінити ефективність проведеної комерціалізації знань і новачі з точки зору прийняття ринком продукту і рівня попиту на нього; рентабельність нематеріальних активів, капіталізованих досліджень і розробок – даний показник характеризує здатність зазначених активів, а також проведених досліджень і розробок генерувати прибуток, тобто створювати певні підприємницькі ренти.

Технологічно орієнтовані показники дозволяють оцінювати здатність суб'єкта інноваційного підприємства ефективно використовувати власні та залучені новачі рішення для досягнення поставленої мети (аксіоматично розуміється, що мета функціонування і розвитку суб'єкта складається в збалансованому економічному зростанні в довгостроковій перспективі). Рівень технологічного розвитку суб'єкта інноваційного підприємства, в тому числі, можна

розглядати і як якість ключових компетенцій його менеджменту.

Серед ключових показників, що характеризують конкурентоспроможність суб'єктів інноваційного підприємства в технологічному аспекті, нами виділено такі основні: інноваційна ефективність – даний показник характеризує здатність суб'єкта отримувати вигоди від наукомістких вкладень; інноваційна самостійність – даний показник характеризує рівень самодостатності суб'єкта в частині ведення досліджень і розробок фундаментального та / або прикладного характеру; інноваційна активність – даний показник характеризує здатність суб'єкта інтенсифікувати вигоди, одержувані від проведених досліджень і розробок, що впроваджуються новачі; інноваційна результативність – даний показник характеризує здатність суб'єкта вдосконалювати свою діяльність за рахунок впровадження новачі, проведення досліджень і розробок, а також залучення сторонніх знань.

Всі представлені в таблиці 1 показники, по-перше, виражені через коефіцієнт, а по-друге, мають однакову оціночно-аналітичну інтерпретацію – приріст будь-якого показника оцінюється позитивно, зниження будь-якого показника (або групового значення) оцінюється негативно.

На нашу думку, вагові значення оптимально розподілити таким чином:

– соціальний і технологічний аспекти конкурентоспроможності суб'єкта інноваційного підприємства матимуть вагове значення по 0,35, оскільки соціальний аспект – є основною продуцент когнітивних ресурсів, а технологічний аспект – є провайдер, що перетворює когнітивні ресурси в кінцевий продукт;

– економічний аспект конкурентоспроможності суб'єкта інноваційного підприємства матиме вагове значення 0,3, оскільки даний аспект є результатом і безпосередньо залежить від ефективності функціонування і розвитку соціального і технологічного аспекту.

Інтерпретувати отримане значення середньозваженої інтегрованої оцінки конкурентоспроможності суб'єкта інноваційного підприємства доцільно з використанням наступної графічної шкали (рис. 1).

Таким чином, на нашу думку, найбільш правильно розраховувати і оцінювати зміни конкурентоспроможності того чи іншого суб'єкта інноваційного підприємства з урахуванням динаміки середньозваженого показника.

Відповідно: зниження інтегрованої середньозваженої оцінки в динаміці є зниження конкурентоспроможності, обумовлене впливом сукупності внутрішніх і зовнішніх факторів (обмежені можливості освоєння зовнішніх можливостей при зростаючому рівні загроз); збільшення інтегрованої середньозваженої оцінки є збільшення конкурентоспроможності, також обумовлене впливом сукупності внутрішніх і зовнішніх факторів (достатні можливості для освоєння зовнішніх можливостей при зберігається / прийнятному рівні загроз).

Отже, вище нами представлена модифікована методика оцінки комплексно відображає в динаміці і структурі наявність здібностей у суб'єкта інноваційного підприємства до конкуренції на обраному ринку. Дані показники об'єднані в три групи (соціальний, економічний і технологічний аспекти конкурентоспромож-

Таблиця 1

Методика розрахунку показників для оцінки конкурентоспроможних суб'єктів інноваційного підприємництва

Показник	Методика розрахунку	Умовні позначення
<i>Група показників, характеризуючи конкурентоспроможність суб'єкта в соціальному аспекті (SA)</i>		
Приріст інтелектуального капіталу (S_1)	$S_1 = \text{MPR}_1 / \text{MPR}_0$	MPR_1 та MPR_0 – ринкова вартість досліджень та розробок, здійснених силами співробітників фірми в поточному та базисному періоді
Витратовіддача створених робочих місць (S_2)	$S_2 = \text{DW}_i / \text{EW}_i$	DW_i та EW_i – відповідно, сума доходів, отриманих з i -го робочого місця, і сума витрат, пов'язаних з створенням і утриманням i -го робочого місця
Трудова активність співробітників (S_3)	$S_3 = (\text{GPL} / \text{GDL}) * k_a$	G_{PL} та G_{DL} – відповідно, темпи росту питомої продуктивності труда та темпи росту питомої оплати труда (з/плати) k_a – коефіцієнт придатного продукту (питома вага не бракованої продукції в загальному об'ємі виробництва)
Ефективність соціальних інвестицій (S_4)	$S_4 = (\text{GPL} / \text{GIS}) * k_a$	G_{IS} – темпи росту інвестицій в персонал (навчання, розвиток, соціальний захист і підтримка) k_a – коефіцієнт придатного продукту (питома вага не бракованої продукції в загальному об'ємі виробництва)
<i>Група показників, характеризуючи конкурентоспроможність суб'єкта в економічному аспекті (ea)</i>		
Результативність створення доданої вартості (E_1)	$E_1 = \text{EVA}_1 / \text{EVA}_0$	EVA_1 та EVA_0 – сума створеної економічно доданої вартості в поточному та базисному періоді
Інвестиційна привабливість (E_2)		

Джерело: розроблено автором

Рис. 1. Інтерпретація інтегрованої середньозваженої оцінки конкурентоспроможності суб'єкта інноваційного підприємництва

Джерело: розроблено автором

ності), в кожній з яких запропонований і обґрунтований аналітико-економічний інструментарій розрахунку показників. Підсумкове значення рівня конкурентоспроможності суб'єкта інноваційного підприємництва розраховується як середньозважена сума всіх груп показників. При цьому оціночну інтерпретацію підсумкового значення доцільно проводити в динаміці за деякий безліч періодів (відповідно, при підвищувальній динаміці інтегрованого показника рівня конкурентоспроможності суб'єкта інноваційного підприємництва

підсумкове значення оцінювати як позитивне, при знижувальній динаміці – як негативне).

Це дозволяє своєчасно виявляти ймовірні проблеми, що знижують загальну здатність суб'єкта інноваційного підприємництва до конкуренції, і приймати обґрунтовані рішення, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності в тих аспектах, де це доцільно і необхідно.

Розглянувши ключові методичні аспекти оцінки конкурентоспроможності суб'єктів інноваційного під-

приємництва, а також розробивши власну методику оцінки, необхідно перейти до формування алгоритму підвищення конкурентоспроможності зазначених суб'єктів з урахуванням можливих оціночних результатів. Конкурентоспроможність суб'єктів інноваційного підприємництва має властивість змінюватися від мінімуму до максимуму і навпаки – в залежності від трансформації впливу тих чи інших умов, факторів, що визначають накопичення і використання конкурентного потенціалу даного суб'єкта. Конкурентоспроможність багато в чому залежить від ключових компетенцій менеджменту суб'єктів інноваційного підприємництва, тобто фактично їх конкурентоспроможне розвиток – це ефективне використання ресурсів і організація результативної діяльності, яка передбачає максимізацію підприємницьких рент в умовах заданих ресурсних обмежень.

Нааявність ключових компетенцій у менеджменту суб'єктів інноваційного підприємництва, а також умови їх формування розглядаються в багатьох аспектах.

Зокрема, в даний час досить актуальним стає напрямок креативного менеджменту. Також в останні роки стали з'являтися праці з саморозвитку ключових компетенцій, а також щодо прийняття нетривіальних рішень в умовах квазінестабільності.

Однак ключові компетенції менеджменту, які дозволяють перетворити ресурси в конкурентні переваги (іншими словами, забезпечувати накопичення і використання конкурентного потенціалу), потребують і в організаційно-економічній методичній підтримки. Тому спробуємо, по-перше, сформулювати алгоритм підвищення конкурентоспроможності суб'єктів інноваційного підприємництва, а, по-друге, розкрити окремі заходи, спрямовані на забезпечення зростання конкурентоспроможності зазначених суб'єктів.

З загальнофілософської точки зору під алгоритмом варто розуміти впорядковану послідовність тих

чи інших дій індивідуума (групи індивідуумів), які спрямовані на вирішення поставленого завдання. При цьому кількість дій завжди має кінцеве значення.

У нашому випадку основна мета створення алгоритму полягає в підвищенні конкурентоспроможності суб'єктів інноваційного підприємництва. Відповідно, основне завдання полягає в тому, щоб знайти такий оптимальний підхід, який дозволив би досягти зазначеної мети з найменшими витратами ресурсів і з отриманням можливості максимізації, в першу чергу, економічних і, в другу чергу, неекономічних вигод зазначених суб'єктів (тобто алгоритм повинен прямо і побічно сприяти приросту підприємницьких рент).

Крім цього, необхідно ще раз нагадати, що власне алгоритм, спрямований на підвищення конкурентоспроможності, покликаний забезпечити підтримку процесів управління (прийняття і реалізації управлінських рішень відповідно до основних завдань менеджменту) і координації управлінських дій в рамках функціонування і розвитку суб'єкта інноваційного підприємництва.

Висновки. Таким чином, з урахуванням вищезазначеного під алгоритмом підвищення конкурентоспроможності суб'єктів інноваційного підприємництва ми пропонуємо розуміти впорядковану кінцеву сукупність дій, що розглядаються в аспекті розробки, апробації та прийняття таких управлінських рішень, які спрямовані на формування необхідної ресурсної бази і перетворення її в конкурентні переваги за допомогою ключових компетенцій менеджменту. Тому в методологічному аспекті пропонуємо вибудовувати алгоритм підвищення конкурентоспроможності суб'єктів інноваційного підприємництва як сукупність ітераційних дій, реалізація яких дозволяє не тільки виявити основні проблеми функціонування та розвитку (в соціальному, економічному чи технологічному аспектах), але і прийняти обґрунтоване рішення щодо необхідних заходів.

Список використаних джерел:

1. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования. Москва : Academia, 2004. 783 с.
2. Потенціал підприємства: формування та використання : підруч. / [Н.В. Касьянова, Д.В. Солоха, В.В. Морева та ін.]. Донецьк : Цифрова типографія, 2012. 257 с.
3. Стадник В.В., Йохна М.А. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2006. 463 с.
4. Чухрай Н. Формування інноваційного потенціалу підприємства: маркетингове та логістичне забезпечення. Львів : Вид-во нац. ун-ту "Львівська політехніка", 2002. 216 с.
5. Nonaka I., Takeuchi H. The knowledge – creating company. NY: Oxford University Press, 1995. 120 p.

References:

1. Bell D. (2004) The future post-industrial society. Experience of social forecasting. Moscow: Academia.
2. Kasyanov N.V., Solokha D.V., Moreva V.V. (2012) The potential of the enterprise: formation and use. Donetsk: Digital Printing House.
3. Stadnyk V.V., Jochna M.A. (2006) Innovation Management. Kyiv: Akademvudav (Alma Mater).
4. Chukhray N. (2002) Formation of innovative potential of the enterprise: marketing and logistics. Lviv: Nat. Lviv Polytechnic University.
5. Nonaka I., Takeuchi H. (1995) The knowledge – creating company. NY: Oxford University Press.